

Maakuntaveron edellytykset

- Hyvinvointialueiden verotusoikeutta ja muita mahdollisia niiden rahoitusmallin uudistamistarpeita olisi perusteltua tarkastella uudelleen aikaisintaan muutaman vuoden kuluttua, kun alueiden toiminta on alkanut vakiintua ja nykyisen rahoitus- ja ohjausmallin toimivuudesta on kerätty riittävästi kokemuksia.
- Verotusoikeus on osa hyvinvointialueiden tehtävien, ohjauksen ja rahoitusmallin kokonaisuutta, eikä sitä voi käsitellä näistä erillisenä. Maakuntaveroa ei voi käsitellä myöskään kuntien tehtävistä ja niiden verotusoikeuden laajuudesta eikä koko verojärjestelmän kehittämisestä irrallisena kysymyksenä.
- Periaatteessa verotusoikeus voisi parantaa hyvinvointialueiden taloudellisia kannustimia.
- Maakuntaveron keskeinen ongelma olisi se, että alueet ovat keskenään hyvin erilaisia ja kasvava rahoitustarve ja heikko veropohja keskittyvät samoille alueille, mikä aiheuttaisi voimakkaan tasaustarpeen.

Maakuntaveron käyttöönotto olisi merkittävä muutos hyvinvointialueiden rahoitukseen ja edellyttäisi niiden koko rahoitusmallin uudistamista. Hyvinvointialueiden verotusoikeutta ja muita mahdollisia niiden rahoitusmallin uudistamistarpeita voitaisiin tarkastella uudelleen aikaisintaan muutaman vuoden kuluttua. Rahoitusmallin uudistamistarpeita olisi perusteltua arvioida siinä vaiheessa, kun alueiden toiminta on alkanut vakiintua ja nykyisen rahoitusmallin sekä hyvinvointialueiden ohjauksen toimivuudesta on kerätty riittävästi kokemuksia. Rahoitusjärjestelmän uudistamisen valmistelu alueiden toiminnan käynnistämisympäristössä toisi merkittävää epävarmuutta alueiden toiminnan suunnitteluun. Alueille on annettava työrauha toiminnan käynnistämiseen.

Hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmän uudistamistarpeiden arviointi tulisi liittää niiden tehtäväkentän sekä alueiden lukumäärän mahdollisten muutostarpeiden tarkasteluun. Samassa yhteydessä tulisi tarkastella kuntien tehtäviä ja niiden verotusoikeuden laajuutta sekä mahdollisesti myös tarvetta uudistaa verotusjärjestelmää kokonaisvaltaisemmin.

Periaatteessa verotusoikeus voisi parantaa hyvinvointialueiden taloudellisia kannustimia ja erityisesti lieventää niin sanotun pehmeän budjettirajoitteen ongelmaa. Pehmeän budjettirajoitteen ongelma on ilmeinen, koska hyvinvointialueiden tehtävillä on vahva kytkös perusoikeuksien toteutumiseen. Tätä näkökulmaa korostetaan taloustieteellisessä kirjallisuudessa. Hyvinvointialueiden verotusoikeus vähentäisi valtion ohjaustarvetta erityisesti investointien suhteen. Valtion rahoitukseen perustuvassa rahoitusmallissa hyvinvointialueen toimivaltaa investointien tekemiseen ja lainanottoon on perusteltua rajoittaa, koska valtio rahoittaisi viime kädessä myös lainoilla rahoitetut investoinnit. Verotusoikeus myös vahvistaisi alueiden itsehallintoa ja lisäisi alueellista demokratiaa.

Suomen hyvinvointialueiden ominaisuus ja maakuntaveron yksi keskeinen ongelma on se, että alueet ovat keskenään hyvin erilaisia ja kasvava rahoitustarve sekä heikko veropohja keskittyvät samoille alueille. Pidemmällä aikavälillä alueiden eriytymisen arvioidaan lisääntyvän¹. Tämä nostaa tarpeen voimakkaan taseusmekanismien käyttöönotolle, mikä kuitenkin heikentäisi veron keskeistä perustetta eli sen luomia kannustimia. Maakuntaveron käyttöönotto aiheuttaisi kiristyspainetta ansiotuloverotukseen, kun sosiaali- ja terveystalouden kustannusten kasvua rahoitettaisiin ansiotuloista perittävällä verolla. Se myös vähentäisi valtion veropolitiikan liikkumavaraa, mikäli esimerkiksi työn verotuksen pitämiseksi tietyllä tasolla valtio joutuisi reagoimaan hyvinvointialueiden veropäätöksiin.

Verotusoikeuden osalta on huomioitava sitä selvittäneen parlamentaarisen komitean lopputulema, joka ei suosittanut veron käyttöönottoa. Komitea totesi, että maakuntaveron käyttöönoton tarpeellisuutta tulisi

¹ Ks. tarkemmin parlamentaarisen maakuntaverokomitean raportti:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162924/VN_2021_15.pdf?sequence=1&isAllowed=y

arvioida siinä vaiheessa, kun hyvinvointialueiden rahoitusmallin toimivuudesta on saatu riittävästi kokemusta ja jos tehtäväkenttää mahdollisesti olennaisesti laajennetaan. Tällöin tulisi tarkastella laajasti julkisen sektorin tehtäviä, rahoitusta ja veronsaajien asemaa.